

ועוד כתב די"ל דלענין איסור ב"י ובל ימצא י"ל דלא תליא אם זה ברשותו או לא, אלא אם זה שלו, וכיון דהרי הוא שלו שפיר עובר עליו.

★★

והחזו"ד במקור חיים (סי' תמ"ח סק"ט) כתב גם כן דהנגזל עובר בכל יראה, וכתב גם כן דגם אינו יכול לבטלו, דהרי אינו ברשותו הוא, וכל שאינו ברשותו אינו יכול למכרו או להקדישו, וה"ה שאינו יכול לבטלו.

וכתב בשדי חמד (חלק ח' מערכת חמץ ומצה סי' ה' אות כ"ד ד"ה הן אמת) שלפי דעת הב"ח בתשובותיו (סי' קכ"ד) דמהני הפקר בדבר שאינו ברשותו, ה"ה דמהני ביטול לחמץ שגזלוהו ממנו אף שאינו ברשותו, אבל הביא שהאחרונים חולקין על הב"ח ולא ס"ל כוותי'.

★★

ועיין במקור חיים (סי' תמ"ג ה') דהגולן יכול למכור החמץ לגוי, אע"פ "שאינו שלו", דהפנ"י בגיטין דף ל"ז כתב הטעם דאוש כדי לא קני, לפי שכיון שאינו ברשותו של הנגזל, כמו שאינו יכול להקדיש ולמכור ה"נ אינו יכול להפקיר ולהתייאש. והנה הב"ש באה"ע"ז (סי' כ"ח סקט"ז) כתב שאם הגולן והנגזל ביחד הקדישו, חל ההקדש, הרי ביחד יש כאן שלו וברשותו. וכאן בחמץ כי מטא זמן איסורא שניהם מתייאשין בסמוך לזמן האיסור, קני ל"י הגוי.

★★

בגמ': והא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן כרם רבעי וכו' ה"ע"מ"הו ר"שע זימות וכו'.

בקוביץ ישורון (כרך ט"ו ע' תקא-ב) מובא מהגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצ"ל וז"ל:

על גדולתו של הגאב"ד דטשעביץ זצ"ל היה מרבה לדבר. **באחד** השיחים בימי חול המועד נסבו הדברים אודות גדולת האחרונים בדורות שלפנינו שכל הש"ס היה פרוש לפניהם כשמלה, ואחד היושבים התבטא "נו, אמאליגע אחרונים", הגיב מרן זצ"ל: למה אתה אומר "אמאליגע"? הרי גם אנו בעינינו ראינו כן פעמים רבות אצל הגאון מטשעביץ זצ"ל, והביא את הדוגמא דלהלן לפני המסובין בסוכתו:

החרדה פן תיעלם הנקודה הפנימית, כי אדרבה, דוקא הנקודה הפנימית מביאה לידי מעשה, אלא שהיא מקפידה על כך שהמעשה יהיה צנוע.

ולכן נקראים צנועים, אותם בני אדם המדקדקים על עצמם בדת (פירוש המשנה לרמב"ם, מעשר שני ה, א), ואילו לדעת רש"י, הצנועים בני אדם חסידים שרוצים לסלק ידי כל אדם מן העבירה, כי הנקודה הפנימית מביאה לדקדוק בדת ולזיכוי הרבים מתוך צניעות. ובכל זאת מידת הצניעות היא כי הצנוע אינו רוצה בהתגלות לבו (רבינו יונה משלי יא, ב).

כאן מתגלה לפנינו דמותו והיקפו של התלמיד חכם האמיתי, הוא עומד על פנימיות בתורה ובעצמו, ומתוך כך הוא ניגש לדקדוק במצוות ולעבודה לזכות את הרבים, ובכל זה אינו רוצה בהתגלות לבו.

ובאשר לא יתכן שבעבודת הכלל ישאר התלמיד חכם נסתר ונחבא אל הכלים, כי בהכרח יגיע לכלל פרסום, חיפשו ומצאו רבותינו בעלי המוסר נ"ע דרכים, כיצד להשאר צנועים בתוך הפרסום, העלימו מעשיהם עד כמה שאפשר, וכאשר נתפרסמו המעשים תלו אותם באחרים, ואין צריך לומר שלא נמשכו אחרי עסקנות סתם, אלא בדקו ושקלו בעינם החודרת, אם לא יצר הפרסום והתהילה הוא הממריץ לעסקנות.

דף ס"ט ע"א

בגמ': גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו.

בשו"ת נו"ב (מהדו"ק האו"ח סי' כ') יצא לחדש דאם גזל חמץ ועבר עליו הפסח אין הנגזל עובר עליו כיון שאינו ברשותו ואינו יכול למכרו ולא להקדישו, ממילא אינו עובר עליו. והאחרונים ציינו שכן כתב כבר בשטמ"ק ב"ק (צ"ז ע"ב) בשם הר"מ מסארקוסטא.

בשו"ת בית אפרים (או"ח סי' ל"ז) השיג עליו, שהרי להגולן עצמו יכול למחול וליתן לו במתנה, וא"כ גם לענין כל יראה עובר עליו.

ובשו"ת בנין שלמה (בהוספות לסי' י"ד) כתב דכיון דכל חמץ אינו ברשותו ומכל מקום רחמנא עשאו כאילו הוא ברשותו, א"כ ה"ה אם באמת אינו ברשותו לא נגרע כוחו בזה, וכיון שהוא שלו הרי הוא עובר עליו.

בהגהות רעק"א או"ח סימן רכ"ו נסתפק לענין ברכת האילנות על אילן של ערלה, אם "ליהנות בהם" היינו דווקא כשמותר ליהנות מאילן זה או גם באילן ערלה מברכין. כשעלה הנדון פעם במסיבת ת"ח בביתו של הגאב"ד דטשעבין, אמר על אחר כי יש להוכיח שמברכין, מהמשנה במעשר שני פ"ה מ"א (והובאה בבבא קמא דף ס"ט) שאילן ערלה מציינין אותו בחרסית ורשב"ג פליג וסבירא ליה דדוקא בשביעית יש לציין על האילנות להציל בני אדם אבל בשאר שנים אם באים ליטול שלא ברשות משדה שלו אינו צריך לציין להצילם דהלעיטהו לרשע וכו', ואם נימא שאין מברכים עליו ברכת האילנות יהי צריך לציין שלא ייכשלו לברך עליהם ברכה זו ויעברו בלאו ולא תשא. ואמם בשו"ת דוכב מישרים (חלק ג' סי' ה') הביא דבר זה בלשון "ודמות ראייה נראה לי", אך בפעם ראשונה כאשר ראינו ושמענו איך שהרב מטשעבין כשנשאל שאלה זו, מגיב על אתר שלכאורה גמ' ערוכה היא, ראינו כמה רחבה ומקיפה שליטתו במכמני הש"ס. ע"כ.

★★

בשו"ת אור לציון (ח"ג פרק ו' הערה ד') כותב על ראי' זו:

או"ח נראה שאין ראייתו מוכרחת, שהרי זמן ציון מקום האילנות שדנה בו הגמ' שם היה בשעת יציאת הפירות, שאז יש חשש שיאכלו ממנו, ועל זה שאלו בגמ' שיצינו בזמן זה גם בשאר ימי שבוע, כדי שלא יאכלום הגנבים, ותירצו הלעיטהו לרשע וימות. ועל זמן זה לא שייך לשאול שיצינו בשביל ברכת האילנות, כמבואר בשו"ע שם, ואין להוכיח מכאן שמברכים ברכת האילנות על אילנות ערלה. ועל כן נראה שלמעשה אין לברך ברכת האילנות על אילנות ערלה. וראה בכף החיים בסימן רכ"ו אות י"א.

★★

הגאון ר' נתן גשטטר שליט"א בהערות מאורות נתן על ספר מאור החיים (ח"א סי' ד' הערה ב') כותב על ראיית הגאון מטשעבין זצ"ל הנ"ל:

ולענ"ד לדון בזה, למאי שכתבו תוס' ד"ה (ל"ג.) ד"ה הא, דברכה שאינה צריכה אינו אלא מדרבנן עיי"ש, והנה כתב בשו"ת זקיני החת"ס זצ"ל (חור"מ סי' ק"פ) דבאוכל איסור דרבנן בשוגג אינו כאוכל איסור בשוגג, כיון דכך התנו חז"ל

בתקנתם שלא אסרו איסורם אלא במזיד, ובשוגג ליכא איסורא עיי"ש. וכ"כ נתה"מ בחור"מ (סי' רל"ד) עיי"ש. והאחרונים ז"ל ביארוהו, דכל איסורי דרבנן אינן אלא איסורי גברא, ואין איסור בעצם החפץ אלא שאסרו על הגברא לעשותו, וע"כ כל שלא עבר בשאט נפש לא עביד איסורא. וא"כ י"ל דרק גבי כרם רבעי וערלה וטומאת הקברות הצריכו לציין שלא יכשלו בהם, דהמה איסורי דאורייתא נינהו, אבל לענין ברכה א"צ לציין, דאף אם יברך עליו ע"י שלא ידע שהוא אילן של ערלה ג"כ לא עביד איסורא כלל, כיון דשוגג הוא, וממילא ליכא מכשול.

★★

בקובץ קול התורה (קובץ נ"ט ע' צג) כתב עוד לעיין בראי' הנ"ל:

ולכאורה יש לדחות ראי' זו, דהנה רש"י פי' שם בד"ה בד"א, דעבדינן להו היכירא לעוברים ושבים. בשביעית, שהוא הפקר, ובהיתר הן באין לאכול. אבל בשאר שני שבוע, שהן באים לגזול יניחם ויאכלו דבר האסור, והלעיטהו לרשע וימות עכ"ל. וא"כ דוקא בשביעית דהוי הפקר הו"ל לצנועין לציין זאת הואיל ודרך בנ"א לאכול בשדות אחרים, אמנם בכה"ג דאין רגילות בנ"א לאכול בהיתר, א"כ הלעיטהו לרשע וימות, ולפי"ז ה"ה דא"צ לציין בשאר השנים, הואיל ולא יברכו מספק דערלה ברכת האילנות.

★★

עוד כתב הגאון ר' חיים יעקב קלפהולץ ז"ל אל הגאון מטשעבין זצ"ל (בקובץ זרע ברוך ע' צח-ט) לדחות את הראי' הנ"ל ז"ל:

והיא באמת ראייה נפלאה עצומה ראוייה למי שאמרה, עד שיש לתמוה על הגרעק"א שלא הרגיש בראי' זו. ולחומר הנושא אבקש מטי אלף פעמים לדון בראי' זו וללמד זכות על הגרעק"א.

וזה אשר העלה מצודתי לענ"ד. דהנה לכאורה קשיא טובא למה צריך לציין, דנחזי אנן תנא היכא קאי אי בחור"ל הרי קיי"ל דספק ערלה בחור"ל מותר, ובעל כרחין תנא בא"י קאי, א"כ הרי ספק ערלה בא"י אסור ובלא"ה ימנעו מללקוט ממנו ולמה צריכים לציינו. וצריך לומר דכיון דרוב אילנות